

Melkvee gaat volgens Frits van der Schans varkens- en pluimvee achterna

'Een koe is geen ding'

De koe in de wei, grondgebondenheid én het feit dat een melkveehouderij vaak een familiebedrijf is, noemt Frits van der Schans als dé kwaliteiten van de melkveehouderij. De senior adviseur bij Centrum Landbouw en Milieu (CLM) ziet die met de huidige ontwikkelingen in rap tempo verdwijnen. 'Wat is straks nog de meerwaarde van koeienmelk ten opzichte van sojamelk?'

tekst **Alice Booi**

Eerlijk gezegd heb ik er slapeloze nachten van', zegt Frits van der Schans (49) aan het einde van het gesprek. 'Het gaat met de melkveehouderij niet de goede kant op.' De senior adviseur bij Centrum Landbouw en Milieu (CLM) is al jarenlang betrokken bij de melkveehouderij, kritisch betrokken. CLM heeft een adviserende functie voor maatschappelijke organisaties, politiek en industrie. Zo werd Van der Schans ook opgevoerd als expert in het Zembla-tv-programma 'De topsporters van de melkindustrie deel 2'. 'Binnen de melkveehouderij wordt te weinig strategisch nagedacht', vat Van der Schans samen. 'Waar wil de sector over vijf jaar staan?'

Wat vond u van de eerste Zembla-uitzending?

'Ik moet er niet aan denken dat de manier van omgaan met koeien zoals in deze uitzending werd getoond, wordt doorgegeven aan de volgende generatie. Een koe wordt dan een ding en je mist het gevoel voor dieren.'

Is het typisch voor de melkveehouderijsector?

'Nee, ik schat in dat hooguit twintig procent van de melkveehouders zo werkt. En die verpest het voor de overige tachtig procent, de zwijgende meerderheid. Maar het akelige is dat die twintig procent bij de huidige ontwikkelingen in de melkveehouderijsector wel gaat toenemen. Harde, zakelijke ondernemers bij wie alleen de

economie en efficiëntie telt. Het zijn ondernemers die maatschappelijk ter discussie staan of komen. Nou ja, mag je ze eigenlijk wel ondernemers noemen? Ze hebben geen oog voor de veranderende omgeving om zich heen.'

Hoe komt de toekomst er dan uit te zien?

'De melkveehouderij verwordt op deze manier tot industrie. Geen koe meer buiten, geen weidevogel meer te zien en waar blijven de bloemrijke slootkanten? Het is een ontwikkeling die je drie jaar geleden al kon zien aankomen. De maatschappelijk gewaardeerde melkveehouderij is de dupe van de bestuurlijke impasse en brutale collega's.'

Waarom dan?

'Of er nu dierrechten of fosfaatrechten komen, de kans wordt steeds groter dat er een opgelegde krimp komt. De extensieve, kleinere bedrijven leggen het dan af. Rond de intensieve bedrijven en groeiers zit meer industrie die aan hen geld verdient. En door de hoge financiering steunen ook de banken dit soort bedrijven.'

Het is logisch dat veehouders de ruimte die ze krijgen, pakken om het bedrijf te ontwikkelen

'Deze ondernemers creëren ruimte voor zichzelf. LTO en NZO hebben gezamenlijk in de Duurzame Zuivelketen doelen geformuleerd voor fosfaat, broeikasgassen, am-

niet alleen in euro's, maar ook in een cultuurhistorische, landschappelijke en sociale waarde. En hoe zit het met het rentmeesterschap?'

Waarom is weidegang zo'n issue voor u?

'Boeren die weiden, lopen achter hun koeien terug naar stal. Ze voelen de warmte van het dier. De koe is een individu, ook al komt er een robot of klauwbekapbox tussen. Weiden is gezondheid, dierwelzijn en minder ammoniak; een compleet plaatje. Als de koe een ding wordt, wordt de communicatie ook anders. Bij een volgende generatie veehouders wordt de af-

Wat merkt de zuivelindustrie daarvan?

'De vraag is of je dan nog een weidende koe op de verpakking mag zetten. Het plaatje moet bij het praatje passen. De meerwaarde van koemelk neemt af en waarom zouden consumenten kiezen voor koemelk in plaats van sojamelk? Smaakt sojamelk in de koffie zoveel anders? Ik denk het niet.'

Hoe kan de zuivel weidegang stimuleren?

'De weidepremie is te laag, de zuivelsector moet differentiëren. Bedrijven die geen 120 dagen zes uur weiden, maar duizend, tweeduizend of zelfs vierduizend uur per jaar, moeten ze meer belonen. Maak er een staffel in, dat prikkelt. En kijk hoe je bedrijven met een robot en vrijekeusweidegang kunt waarderen met een premie. Meer weiden verlaagt de ammoniakemissie. Als tachtig procent van de koeien een flink aantal uren weidt, is de ammoniakemissie meer dan tien procent lager. Dat levert de sector ontwikkelingsruimte op.'

De weidepremie kost de zuivel nu al geld.

'Maar het levert een veelvoud op, doordat een deel van de producten afgezet kan worden als babyvoeding in kapitaalcrachtige markten. Melk afzetten via de bulkproducten levert veel minder geld op. De miljoenen die zo meer uit de totale melkplas gehaald worden, dankt de sector aan de 70 procent van de bedrijven die weiden. Die 30 procent opstallers wil maar de helft van het verhaal horen; wat Nederlandse consumenten extra betalen voor weidemelk.'

Is het niet te veel een ot-en-siengedachte? Schaalvergroting is van alle tijden.

'Natuurlijk begrijp ik dat bedrijven groter worden. Een groei van enkele procenten per jaar en soms een keer vijf procent is ook mooi en kan in balans met grond. Maar dat veehouders nu vrachtwagens vol koeien uit Duitsland en Denemarken halen om de stallen vol te zetten is een heel slechte ontwikkeling.'

Kan de zuivel het tij nog keren?

'De zuivel heeft groot belang bij ondernemers die midden in de samenleving staan en zich goed verhouden tot die samenleving. Deze waarde lijken de harde, sterk groeiende en zeer intensieve veehouders niet in te zien. Deze bedrijven moeten zich realiseren dat de sector zijn goodwill dankt aan bedrijven die weiden, die aan biodiversiteit en agrarisch natuurbeheer doen. Ze doen er slim aan om ruimte voor deze veehouders te creëren om zo hun eigen toekomst veilig te stellen.'

'Maatschappelijk gewaardeerde melkveehouderij is de dupe van bestuurlijke impasse en brutale collega's'

stand groter. De normale mens-dierrelatie vervaagt en wordt niet doorgegeven.'

Als de koe een keus heeft, blijft ze in de moderne stallen binnen.

'Dat is kletspraat. De stallen worden steeds beter, dat klopt. Maar de koe wil echt wel naar buiten als je haar de kans geeft. Ze heeft het misschien niet altijd nodig om gezond te blijven, maar ze fleurt op van zon, vers gras en frisse lucht.'

Is de ambitie van tachtig procent weidegang haalbaar?

'Vijftien jaar geleden liep negentig procent van de koeien in de wei. Boeren hadden niet verwacht dat de politiek zich zo zou uitspreken over weidegang zoals nu gedaan wordt. Als de politiek en/of de sector echt wil, dan is het mogelijk om gemiddeld tachtig procent van de koeien duizend uur per jaar buiten te laten lopen. Dat komt tegemoet aan de maatschappelijke wens. De huidige zeventig procent boeren die weiden loopt terug. De melkveehouderij neemt onvoldoende maatregelen en stelt de klap en de pijn uit. Een deel van de sector hoopt dat de politiek zal zeggen: "Is dat wel nodig in de wei?". Als over enkele jaren minder dan vijftig procent van de koeien in de wei loopt, krijgt de sector daar veel last van.'

Hoe uit die last zich dan?

'Met de huidige ontwikkelingen gaat de melkveehouderij de varkens- en pluimveehouderij achterna. De eigen kwaliteiten worden weggegooid en uiteindelijk ontstaat er maatschappelijke weerstand. Het kapitaal van een melkveebedrijf zit

